

„Prawidłowy rozwój nauki podstawą rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy”

Memorandum Komitetu Cytobiologii Polskiej Akademii Nauk

W trosce o zapewnienie prawidłowego rozwoju społeczeństwa polskiego, apelujemy do władz ustawodawczych i wykonawczych o intensyfikację prac analitycznych i legislacyjnych, które zapewniłyby odpowiednią strukturę zawodową społeczeństwa w zakresie specjalizacji i poziomu wykształcenia, co jest szczególnie istotne w obliczu prognozowanych **zmian demograficznych w Polsce** i Europie.

Przesłankami do podjęcia działań w trybie pilnym jest szereg niepokojących problemów ekonomicznych w Europie, rozwiązania ustawodawcze wdrożone w ostatnim okresie lub będące w okresie implementacji w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego oraz pozycja Polski w Europie w zakresie wprowadzania reform pro jakościowych w tym obszarze.

Inwestycje poczynione w infrastrukturę szkół wyższych i placówek naukowych, będące głównie wynikiem asymilacji środków unijnych, mogą już w tej chwili stanowić dobrą bazę dla działań pro jakościowych i inwestycji w kapitał ludzki. Rozwiązania i działania legislacyjne w tym względzie powinny być spójne i długofalowe.

Działania te powinny:

- 1) zapobiec zjawiskom regionalizacji wiedzy,
- 2) zapobiec odpływowi najzdolniejszych umysłów z placówek naukowych i naukowo-dydaktycznych do podmiotów pozabudżetowych oferujących wyższe zarobki lub placówek zagranicznych;
- 3) zwiększyć udział studentów kierunków związanych ze zdrowiem, techniką, przemysłem i budownictwem w ogólnej liczbie studentów¹.

Ważnym elementem działań sprzyjających poprawie sytuacji jest wprowadzenie zmian w uposażeniach pracowników nauki.

Z raportu końcowego Komisji Europejskiej² opublikowanego w 2007 roku wynika, że uposażenia polskich naukowców, z uwzględnieniem siły nabywczej pieniądza, znajdowały się na pozycjach 27-29 (w zależności od stażu pracy) wśród uposażeń naukowców z 33 państw Unii i Krajów Stowarzyszonych.

Kilkukrotnie wyższe płace były w rozwiniętych państwach Unii, np. w Austrii przeciętne wynagrodzenie naukowca stanowiło 280% przeciętnego wynagrodzenia naukowca w Polsce w jednostkach uwzględniających siłę nabywczą pieniądza. Z państw byłego „bloku wschodniego”, w Republice Czeskiej i Słowenii przeciętne wynagrodzenie w nauce stanowiło ponad 170%, na Litwie – 137%, w Chorwacji i na Węgrzech – ok. 127% przeciętnego wynagrodzenia polskiego naukowca. Należy zauważyć, że wymienione państwa posiadają niewielki, w porównaniu z polskim, produkt krajowy brutto. Kolejne lata, w których podjęto działania pro jakościowe, stawiając coraz wyższe wymagania środowisku naukowemu, nie przyniosły poprawy sytuacji materialnej naukowców. Nic dziwnego, że w Polsce od wielu lat pozytywna selekcja do zawodu nauczyciela akademickiego i pracownika naukowego placówek pozauniwersyteckich jest ograniczona. Wprowadzone zmiany w polityce fiskalnej państwa w stosunku do twórców wywołują kolejne zjawiska negatywne. **Państwo wspólnie ze środowiskiem naukowców powinno zadbać o to, aby przyszłych lekarzy, nauczycieli, inżynierów i naukowców uczyli najwyższej klasy specjaliści, prowadzący badania naukowe, w których mogą konkurować z najlepszymi ośrodkami europejskimi. Takie ośrodki powinny znajdować się w całej Polsce tak, aby możliwy był zrównoważony rozwój społeczeństwa.** Odpowiednie wynagrodzenia umożliwiają poprawę mobilności naukowców, co jak dowiedziono w krajach produkujących w nauce, jest istotnym elementem rozwoju.

Obecnie podejmowane działania polegające na przesuwaniu środków przeznaczonych na naukę z jednego obszaru do drugiego, również w sensie regionalnym nie przyniosą poprawy, tak oczekiwanej przez środowisko naukowe i społeczeństwo.

W obliczu prognozowanych zmian demograficznych coraz trudniej będzie placówce badawczej lub naukowo-dydaktycznej wygrać konkurencję z jednostkami pozabudżetowymi przy zatrudnianiu zdolnego absolwenta uniwersytetu lub uczelni zawodowej. Ceną za brak spójnych działań w obszarach dotyczących kapitału ludzkiego w nauce i edukacji może być postępująca zapaść intelektualna i kompetencyjna polskiego społeczeństwa, co w konsekwencji może doprowadzić do jego marginalizacji w pełnieniu istotnych zadań i funkcji w rodzinie społeczeństw europejskich.

¹ Diagnoza stanu szkolnictwa wyższego w Polsce. Ernst & Young Advisory oraz Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, listopad 2009;

² Remuneration of Researcher in the Public and Private sectors. Final Report. European Commission, April 2007.